

FRANCESC BONASTRE I BERTRAN (1944-2017), IMPULSOR DE LA RECUPERACIÓ DEL PATRIMONI MUSICAL DE CATALUNYA DES DE LA UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA¹

JOSEP MARIA GREGORI I CIFRÉ

Universitat Autònoma de Barcelona

RESUM

Francesc Bonastre i Bertran (1944-2017) fou, en diversos sentits, un pioner en el camp de la musicologia, tant pel que fa a la implementació dels estudis universitaris d'aquesta disciplina, com pel que respecta a la recuperació del patrimoni musical de Catalunya. Sota la seva iniciativa i impuls es van crear el Centre de Documentació Musical (CDM) de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) i l'Institut de Documentació i d'Investigació Musicològica (IUDIM), fundat mitjançant un conveni entre la mateixa universitat i la Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Jordi (RACBASJ), hereva universal dels béns de Josep Ricart i Matas. Tant des del CDM com des de l'IUDIM, Francesc Bonastre va liderar les primeres intervencions orientades a la descripció dels fons musicals catalans. El seu llegat, pel que fa a la recuperació del patrimoni musical, ha estat assumit pel projecte IFMuC de la mateixa UAB.

PARAULES CLAU: Francesc Bonastre, Centre de Documentació Musical de la UAB, Institut de Musicologia Josep Ricart i Matas, IFMuC.

1. El contingut d'aquesta aportació va ser exposat en l'acte d'homenatge a Francesc Bonastre i Bertran, que se celebrà el 6 de març del 2018 a la seu de l'IEC, organitzat per la Societat Catalana de Musicologia, institució de la qual va ser secretari, des de la seva fundació, el 1974, fins al 1991, sota les presidències de Miquel Querol i Gregori Estrada.

FRANCESC BONASTRE I BERTRAN (1944-2017), THE DRIVING FORCE
AT THE AUTONOMOUS UNIVERSITY OF BARCELONA BEHIND
THE RECOVERY OF CATALONIA'S MUSICAL HERITAGE

ABSTRACT

In various ways, Francesc Bonastre i Bertran (1944-2017) was a pioneer in the field of musicology, including both the introduction of university studies in this discipline and the recovery of the musical heritage of Catalonia. On his initiative and with his active support, the Musical Documentation Centre (CDM, from the Catalan) of the Autonomous University of Barcelona (UAB, from the Catalan) and the Musicological Research and Documentation Institute (IUDIM, from the Catalan) were created. The IUDIM was founded by an agreement between the UAB and the Royal Academy of Fine Arts of Sant Jordi (the universal heir to the estate of Josep Ricart i Matas). From both the CDM and the IUDIM, Francesc Bonastre led the first interventions aimed to describe the Catalan musical holdings. His legacy with respect to the musical heritage has been taken up by the UAB's IFMuC project.

KEYWORDS: Francesc Bonastre, UAB Musical Documentation Centre (Centre de Documentació Musical de la UAB), Josep Ricart i Matas Musicology Institute (Institut de Musicologia Josep Ricart i Matas), IFMuC.

M'atreviria a dir que la vida musicològica de Francesc Bonastre guarda un cert paralelisme amb la de Felip Pedrell. Mentre Pedrell acostuma a ser considerat com el fundador de la musicologia catalana, a Bonastre se'l podria considerar el degà d'aquesta nova disciplina en el món universitari català. Com en el cas de Pedrell, la vocació per la recerca ha conviscut, en la persona de Francesc Bonastre, amb la faceta de músic actiu i, sobretot, de compositor; d'altra banda, la figura del primer ha emmarcat també, pel do d'un certa afinitat, les inquietuds musicològiques del segon, des del seu primer assaig sobre Pedrell del 1977,² fins a les seves darreres recerques que van culminar amb l'edició de l'epistolari pedrellià el 2015.³

Format amb l'organista i compositor Francesc Tàpies durant onze anys al Seminari Pontifici de Tarragona, Francesc Bonastre mai no va deixar de costat el conreu de la música. Els estudis universitaris que cursà en l'especialitat de filologia romànica el van menar a interessar-se pel fenomen literari de les verbetes, al qual dedicà la seva tesi doctoral. Aquest treball, segons reconeixia en el pròleg de la seva edició, li va permetre de conèixer mossèn Josep Maria Llorens, secretari de l'Institut Español de Musicología, el qual «m'ensinistrà en les qüestions musico-

2. Francesc BONASTRE I BERTRAN, *Felipe Pedrell: Acotaciones a una idea*, Tarragona, Caja de Ahorros Provincial de Tarragona, 1977.

3. Francesc BONASTRE I BERTRAN i Cristina ÁLVAREZ LOSADA, *Epistolario de Felip Pedrell*, Bellaterra, UAB, 2015, 2 v.

lògiques i em posà en contacte amb Mons. Higiní Anglès», de qui «guardo amb pregona cobejança una coratjosa lletra seva, que em descobria un nou univers».⁴

El seu baptisme musicològic va rebre la confirmació al mateix Instituto Español de Musicología del CSIC de mans del seu director, el professor Miquel Querol. Gràcies a una beca de formació de personal investigador (FPI), Francesc Bonastre cursà estudis de musicologia entre el 1967 i el 1972 a l'esmentat centre i heretà de Miquel Querol l'interès per l'estudi del Barroc musical hispànic, tema al qual dedicà la majoria dels seus treballs.

1. EL NAIXEMENT DE LA MUSICOLOGIA A LA UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA

El 1968, al cap d'un any de llicenciar-se en filologia romànica a la Universitat de Barcelona (UB) i de començar la nova vida de becari de l'Instituto Español de Musicología del CSIC, Francesc Bonastre va rebre la invitació d'incorporar-se a la docència universitària. Primer a la Universitat de Barcelona (1968-1969) —on també hi dirigí la Schola Cantorum Universitaria Barcinonensis entre 1967 i 1972—,⁵ i tot seguit a la recent fundada Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), ubicada de primer antuvi al monestir de Sant Cugat del Vallès entre els cursos 1968-1969 i 1972-1973.

D'aquesta manera, la «Història de la música» va començar a fer acte de presència a la Facultat de Filosofia i Lletres de la UAB, des del curs 1968-1969. En aquells moments inicials ho feia sota la forma d'una assignatura optativa que impartia el mateix Francesc Bonastre i que, durant el curs 1969-1970, va compartir amb Oriol Martorell i Manuel Valls, als quals va convidar a participar-hi en forma de seminaris.

El 1970 Oriol Martorell va optar per fer-se càrrec de la mateixa assignatura a la UB i Manuel Valls va succeir Josep Ricart i Matas en la direcció del Museu de la Música. Amb la creació del Departament d'Art de la UAB el 1970, Francesc Bonastre va assumir en solitari la docència d'aquella primera assignatura, que s'integrà als estudis del I Cicle d'Història de l'Art amb el nom d'«Introducció a la història de la música».⁶

4. Francesc BONASTRE I BERTRAN, *Estudis sobre la verbeta: (La verbeta a Catalunya durant els segles XI-XVI)*, Tarragona, Publicacions de la Diputació de Tarragona, 1982, p. 9.

5. Amb aquesta formació, solistes i grup instrumental, estrenà el 1970 la primera interpretació a Catalunya de la *Passió segons sant Lluc* de G. P. Telemann, al Palau de la Música Catalana.

6. El llibre de Francesc BONASTRE *Música y parámetros de especulación* (Madrid, Alpuerto, 1977) es convertí en el manual que va marcar l'orientació d'aquella assignatura mentre va existir. En el prefaci del llibre, redactat el novembre del 1975, hi palesava les intencions i els estímuls que el van menar a escriure'l i el nou context universitari del qual va emergir: la creació del grup de Teoria de l'Art del Departament d'Art de la UAB, el curs 1972-1973, amb els professors Teresa Camps, Eduard Carbonell, Feliu Formosa, Josep E. Hernández Cros i Joan E. Lahosa, i la primera promoció d'estudiants de l'Àrea de Música del Departament, «un grupo de alumnos [...] Maria, Jonàs y Lyli».

La presència de la música en el nou Departament d'Art no feia més que començar i l'impuls que li donà fou determinant. Durant els cursos 1972-1973, 1973-1974 i 1974-1975, es van programar dues noves assignatures optatives dins del II Cicle d'Història de l'Art, «Història de la música medieval i renaixentista», i una «Història de la música moderna i contemporània». A partir del curs 1973-1974 el professor Antonio Martín Moreno s'incorporava a la plantilla docent del Departament d'Art de la UAB.⁷ Dues circumstàncies ho van propiciar: la seva presència a Barcelona entre el 1972 i el 1975, gràcies a una beca de FPI que li permetria completar la seva formació musicològica amb el professor Miquel Querol a l'Institut Español de Musicología del CSIC, i la direcció del Departament d'Art que Francesc Bonastre va assumir entre els anys 1972 i 1974.⁸

L'entrada d'Antonio Martín Moreno a la UAB va permetre desenvolupar uns estudis de segon cicle amb deu assignatures de música durant els cursos 1975-1976, 1976-1977 i 1977-1978,⁹ la qual cosa va significar la creació d'una vertadera especialitat de «Musicologia», i fou la primera que es va posar en marxa en el conjunt de l'Estat espanyol, sota la titulació d'«Història de l'art».¹⁰

Tanmateix, i davant la impossibilitat de consolidar la seva plaça a la UAB, Antonio Martín Moreno va marxar a la Universitat de Màlaga l'estiu del 1978; fou llavors quan Francesc Bonastre em va proposar de participar en el concurs que dirimiria qui assumia la seva docència a partir del curs 1978-1979.

2. EL CENTRE DE DOCUMENTACIÓ MUSICAL DE LA UAB (1973-1978) I EL COR *GAUDIUM MUSICÆ*

La creació del Centre de Documentació Musical (CDM) de la UAB el 1973 cal situar-lo dins del context d'aquell nou marc universitari efervescent, entusiasmat i il·lusionant que Francesc Bonastre va saber construir durant aquells primers anys, amb l'ajut incondicional d'Antonio Martín Moreno.

El primer que cal considerar a l'hora d'entendre les motivacions que van permetre posar en marxa el CDM és la consciència de la urgència i la necessitat de

7. Francesc BONASTRE I BERTRAN, «La musicologia a la Universitat Autònoma de Barcelona», a *Miscel·lània Oriol Martorell*, Barcelona, Publicacions de la Universitat de Barcelona, 1998, p. 23-26.

8. Sobre el naixement de la «Musicologia» a la UAB vegeu, també, Antonio MARTÍN MORENO, «La musicologia catalana des de Pedrell a l'actualitat», a Francesc BONASTRE i Francesc CORTÈS (coord.), *Història crítica de la música catalana*, Bellaterra, Universitat Autònoma de Barcelona, Institut de Musicologia Josep Ricart i Matas, 2009, p. 560-565.

9. Curs 1975-1976: «Història de la música medieval i renaixentista», «Història de la música moderna i contemporània», «Història de la música espanyola (I)», «Organologia»; curs 1976-1977: «Història de la música a Catalunya», «Història de la música espanyola (II)», «Anàlisi i crítica de l'obra musical», «Seminari *Introducció a la investigació musical*», «Seminari *Semiòtica musical*»; III Cicle: «Curs monogràfic sobre I. Stravinsky», «Felip Pedrell i la consciència musical catalana», «Antonio Rodríguez de Hita i la música espanyola del segle XVIII».

10. Nou anys després vingueren les de les universitats d'Oviedo (1984), Granada (1990) i Valladolid (1993), reconegudes nominalment com a tals.

recuperar el patrimoni musical dels compositors avantpassats i la ferma voluntat de posar en marxa un projecte que permetés dur-ho a terme. Aquesta consciència, que podríem anomenar *patrimonial*, la posseïen tant Francesc Bonastre com Antonio Martín Moreno. Una bona part de l'etapa formativa d'ambdós provenia del seu pas pel món eclesiàstic; tant l'un com l'altre havien cursat estudis humanístics i musicals als respectius seminaris de Tarragona i Granada durant la dècada dels anys 1950. Allà, no només van conèixer la litúrgia catòlica i la incardinació en els seus cicles i temps, sinó que també van aprendre a valorar la immensa riquesa testimonial de les fonts musicals, així com la imperiosa necessitat de dur-ne a terme la catalogació abans d'endegar qualsevol estudi sobre el llegat compositiu dels compositors catalans del passat.

El tàndem que formaven Francesc Bonastre i Antonio Martín Moreno va saber transmetre a aquella primera generació de musicòlegs universitaris els fonaments del que podríem anomenar la consciència patrimonial del llegat compositiu dels avantpassats. Ambdós van saber transmetre la necessitat ineludible d'accedir a les fonts originals i de descriure-les amb la màxima exhaustivitat i rigor científics, alhora que ens encomanaven l'entusiasme de participar en un projecte tan noble com el de fer sortir a la llum el testimoni compositiu dels mestres de capella i organistes, que van fer-se càrrec dels magisteris dels centres eclesiàstics del nostre país durant els segles pretèrits.

El projecte fundacional del CDM que Francesc Bonastre havia dissenyat preveia en els seus orígens un vastíssim marc d'actuació. En una carta que escriví al seu antic mestre Francesc Tàpies, el 5 de febrer del 1975, després de plantejar-li l'interès de crear una associació d'antics seminaristes que «consistiria en un caliu espiritual i àdhuc temporal que organitzaria trobades, exercicis, recessos, etc.», li ofería una descripció dels propòsits del nou centre amb aquestes paraules:

A la meua Universitat estic creant un Centre de Documentació Musical, referit sobretot a l'àrea catalana. Començarem a reunir, de manera exhaustiva, les obres dels compositors catalans que actualment viuen: fitxa de cada obra, fotocòpia o microfilm de totes les partitures no publicades i enregistrament en *cassette* de les obres gravades d'alguna manera (disc, cinta, *cassette*). Començarem a la primavera, lògicament, pels compositors més vells. Amb el temps aspirem a reunir un arxiu de tot el món musical: compositors, artistes, entitats, musicòlegs, per a estudi dels investigadors futurs. Amb això vull dir-li que conto amb vostè i espero poder, amb l'ajut d'un equip d'estudiants, catalogar i fitxar tota la seva obra...¹¹

La prova de la certesa d'aquell propòsit inicial l'ofereix el model de fitxa descriptiva que va dissenyar amb un ric ventall de camps atesa l'amplitud de la seva destinació (figura 1).

11. Carta de Francesc Bonastre a Francesc Tàpies, de 5 de febrer del 1975, cf. Fons Francesc Bonastre de la Biblioteca d'Humanitats de la UAB.

AUTOR		Cognoms		UNIVERSITAT AUTONOMA - BELLATERRA		Gènere musical					
.....		Nom		FACULTAT DE LLETRES		☐ Tonal ☐ Electrònica					
.....			Centre de Documentació Musical		☐ No tonal ☐ Al·loetòria					
OBRA				Començada							
.....				Acabada							
Instruments:											
F.	☐ Fl.	☐ Flh.	☐ Ob.	☐ C. A.	☐ Cl.	☐ Cl. Baix	☐ Sax. Alt.	☐ Sax. Ten.	☐ Sax. Bar.		
	☐ Fag.	☐ Crtfag.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐		
M.	☐ Trompes	☐ Troptes.	☐ Tbons. Ten.	☐ Tbons. Baix.	☐ Fiacor.	☐ Tuba Ten.	☐ Tuba B.	☐	☐		
	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐		
C.	☐ Viol. I	☐ Viol. II	☐ Viola	☐ Vcel.	☐ Ctlbalx.	☐ Guitarra	☐	☐	☐		
	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐		
T.	☐ Piano	☐ Clave	☐ Orgue	☐ Celesta	☐ Harmònim	☐ Arpa	☐	☐	☐		
	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐		
P.	☐ Timbals	☐ Caixa	☐ G. caixa	☐ Plats	☐ Blocks	☐ Vibràfon	☐	☐	☐		
	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐		
VEUS: ☐ ^{Solista} Cor		☐ S	☐ Q	☐ Mz	☐ A	☐ T	☐ Bar.	☐ B	☐	☐	☐ Narrador
☐ Inèdita	☐ Estrenada	Data	Ciutat	Lloc	Orquestra	Cor / Cors	Director	Director	Director	Director	Director
Partitura:											
☐ Publicada	Data	Ciutat	Editorial								
☐ Manuscrita	Pàgines	Lloc									
Reproducció:											
☐ Discogràfica	Referència	☐ Magnetofònica	Referència								
☐ Cassette	Referència										

M.P. Regenera - 1989, 1 - Modificat

Observacions:

Critiques

Autor	Publicació	Data
.....
.....

Freqüència d'interpretació

Enquestador/s

Data

Vist i plau del compositor:

FIGURA 1. Anvers i revers de la primera fitxa descriptiva del CDM.
FONT: Fons personal de Josep Maria Gregori.

Francesc Bonastre va adaptar aquell model genèric de fitxa, d'un ampli abast de continguts, a una fitxa amb uns camps de descripció adaptats a les necessitats dels manuscrits musicals del fons de la catedral de Tarragona, el primer a ser tractat per l'equip del CDM (figura 2).¹²

(425)

Provisional .. (A) 19
Definitiva .. 437

ARXIU Tarragona / Consoy... SIGNATURA

AUTOR MANEJA (?) DATA ÈPOCA fin. XIX

TÍTOL Responso 8/a la Natividad del Señor a. 4to y a 8to voz / Cor babilus
Flauta, Clarinet, Trompa, Trombon, Violoncello y Contrabajo.

INCIPIT Verbum caro factum est Gen. Music. ... Responso

~~BORRADOR / PARTITURA GRAL. / PAPERS SOLTS~~

Cor I. C.T.B. II Cor Veus solistes

Inst. Viol. 1/2, Fl. Clar. de. Trompa in Do 1/2, Vc. 1 Cb.

Fols. ... ap/recte. Bifols. ... ap/recte. Quad. 1 ap/recte

Nombre pàgines ... TONALITAT Dp. M

Conservació Brno

Observacions Tipus Celsius

(1) Només a la carpeta ext.

Centre Doc. Musical - Univ. Autòn. Barna.

FIGURA 2. Anvers i revers del segon model de fitxa descriptiva del CDM.
FONT: Fons personal de Josep Maria Gregori.

El pas de Francesc Bonastre pel Seminari Pontifici de Tarragona i la seva amistat amb mossèn Francesc Tapiés va facilitar, sens dubte, l'inici del projecte catalogador de la catedral de Tarragona. El mateix Francesc Bonastre ho resumia, el 1977, amb aquestes paraules:

Quan a finals de 1975 començarem a treballar l'equip del Centre de Documentació Musical de la Universitat Autònoma de Barcelona, en la tasca d'estudi i ordenació de l'Arxiu de Música de la Catedral de Tarragona, emprenguérem el treball amb una il·lusió gran i una dedicació total.¹³

12. Amb la mateixa metodologia descriptiva vam tractar els fons de Santa Pau (santuari de la Mare de Déu dels Arcs), Sant Joan de les Abadesses i Canet de Mar, durant l'època del CDM.

13. FRANCESC BONASTRE I BERTRAN, «La Capella Musical de la Seu de Tarragona a mitjan segle XVIII», *Boletín Arqueológico*, època IV, fasc. 133-140 (1976-1977), p. 259-270.

El fet de desplaçar-nos junts, professors i estudiants, la majoria dels dissabtes de l'any, entre la tardor del 1975 i l'estiu del 1977, a Tarragona per procedir a la catalogació del fons musical de la catedral, es va convertir, per a alguns de nosaltres, en un vertader baptisme musicològic.¹⁴

Els primers fruits d'aquells treballs aplicats a la recuperació del patrimoni musical tarragoní van aflorar ben aviat.¹⁵ Al mateix temps, es començaven a obrir noves línies de recerca en el terreny de la metodologia de la descripció dels manuscrits musicals.¹⁶

La labor era, certament, ingent. Durant aquells anys el fons musical es conservava, amb l'Arxiu Capitular, en una sala situada damunt l'ala oriental del claustre a la qual s'hi accedia per una escala situada al costat de la capella del Corpus Christi. La sala tenia recolzats a les seves parets els armaris que, durant segles, guardaven la documentació històrica del Capítol i els manuscrits del seu fons musical. Els manuscrits es conservaven a l'interior de lligalls amb cobertes de cartró nuats amb vetes, dins l'armari central de la sala, entre dos grans finestrals. Al bell mig de la sala, una llarguíssima taula permetia desplegar i recomptar amb comoditat les partitures. Mossèn Salvador Ramon, en aquells anys beneficiat i arxiver de la Seu, ens esperava cada dissabte per acompanyar-nos fins aquella sala i venir-nos a buscar al vespre. Acostumàvem a dinar a peu dret, entre les columnes del claustre, amb la catedral tancada i barrada. Durant els llargs mesos d'hivern el fred era rigorosíssim i no disposàvem de cap estufa; algun dia fins i tot havíem arribat a posar ciris encesos sota la taula —amb l'esperança de sentir una mica d'escalfor a les cames— que després tornàvem, religiosament, a les seves respectives capelles d'origen! Durant les tardes d'hivern, la catedral s'enfosquia ben aviat i per accedir a l'«excusado» —mossèn Salvador Ramon l'anomenava així— calia travessar una ala del claustre i entrar a la nau de la Seu per anar als serveis dels canonges —darrere la capella de Sant Fruituós—, conduïts per les pampallugues dels ciris de les capelles laterals.

Fou allà on es va forjar la meua vocació musicològica, en la vessant historicoarqueològica, i per això ara, amb el pas dels anys, valoro amb gran estima aquelles jornades de treball farcides de sorpreses i de tot un reguitzell d'enigmes paleo-

14. A guisa d'anècdota, em plau d'afegir que durant aquells anys, els viatges a Tarragona, com també a Olot, la Geltrú i Canet de Mar, els efectuàvem amb dos vehicles: un Simca 1200, que conduïa Antonio Martín Moreno, i el meu Seat 600, en què solia viatjar Francesc Bonastre.

15. Una de les primeres recerques amb les quals Francesc Bonastre inaugurava les seves contribucions a l'estudi del Barroc —«La Capella Musical de la Seu de Tarragona a mitjan segle XVIII», *Boletín Arqueológico*, època IV, fasc. 133-140 (1976-1977), p. 259-270», i la meua tesi de llicenciatura —*La producció musical conservada de Joan Crisòstom Ripollès († 1746): catalogació i transcripció*, UAB, juny del 1977—, centrada en l'estudi i la transcripció de l'obra d'aquest mestre de la catedral de Tarragona del segle XVIII.

16. La metodologia descriptiva del primer catàleg del fons de la catedral de Tarragona (1977) serví de model a les edicions dels primers catàlegs de manuscrits musicals que es van publicar a Espanya a partir de la dècada de 1980. Vegeu, pel que fa al cas, Dámaso GARCÍA FRAILE, *Catálogo archivo de música de la catedral de Salamanca*, Cuenca, Instituto de Música Religiosa de la Diputación Provincial, 1981.

gràfics, tímbrics i formals que apareixien davant dels nostres ulls a cada nou manuscrit, i que, amb tant d'encert tant Francesc Bonastre, com Antonio Martín Moreno ens ajudaven a comprendre i a resoldre, amanits —això no va faltar mai— amb la característica salsa humorística de Francesc Bonastre.

El primer equip de patrimoni del CDM estava format pels estudiants Joan Bagüés, Josep Maria Guinart, Carme Romeu, Josep Maria Vives, Maria Vila-Coro i qui subscriu aquestes ratlles. Érem el grup que Francesc Bonastre batejà com la «promoció del 77».¹⁷

A partir de la primavera del 1976, Francesc Bonastre va adreçar diferents cartes als responsables dels arxius de la Geltrú, les catedrals de Tortosa, Vic i la Seu d'Urgell, i al pare Gregori Estrada interessant-se per accedir a l'arxiu de Vilafranca—, en les quals els posava al corrent de l'existència del CDM i els sol·licitava l'accés per poder procedir a la catalogació del fons en qüestió. Vegeu, pel que fa al cas, un fragment de la carta que adreçà al bisbe de la Seu, el 3 de setembre del 1976:

Fa poc més de tres anys que fundarem, a la nostra Universitat, un Centre de Documentació Musical, que bàsicament pretén de ordenar i catalogar totes aquelles fonts d'informació que un dia forniran la nostra història de la música, malauradament encara, tan desconeguda. He començat, precisament, amb l'estudi i catalogació dels arxius musicals catalans, i pensàvem que la tasca del proper curs podria ésser la ordenació i catalogació dels arxius musicals de La Seu (i subsidiàriament, si ho creu oportú, els de Solsona). És per això que, de no haver-hi inconvenient, volia demanar-li el seu ajut, a fi de que no trobéssim inconvenients a l'hora de fer el treball. En definitiva, és un servei que hom presta a la diòcesi, al país i a la cultura musical, tan mancada de suficient atenció.¹⁸

El bon ritme de treball amb què interveníem a Tarragona el va menar a obrir noves actuacions. Durant la primavera del 1976, amb un equip més reduït, format per Francesc Bonastre, Joan Bagüés, Maria Vila-Coro, Carme Romeu i el redactor d'aquest article, vam començar a treballar en el fitxatge del fons de Santa Maria de la Geltrú. La tasca va quedar completada a l'estiu. El 28 de juliol escrivia a mossèn Pere Sitjà, rector de la Geltrú, amb aquests termes:

Abans que emprengui les vacances d'estiu, permeti'm unes breus paraules de salutació; a la vegada volia demanar-li que em dispensés si no hem pogut venir a arreglar i ordenar definitivament l'Arxiu musical que vostè tan gentilment ens va facilitar. Diverses circumstàncies ho han impedit, però pensem retornar, si Déu vol, a finals de Setembre o primers d'Octubre.¹⁹

17. Francesc BONASTRE I BERTRAN, «La musicologia a la Universitat Autònoma de Barcelona», p. 24.

18. Carta de Francesc Bonastre, de 28 de juliol del 1976, *cf.* Fons Francesc Bonastre de la Biblioteca d'Humanitats de la UAB.

19. Carta de Francesc Bonastre, de 3 de setembre del 1976, *cf.* Fons Francesc Bonastre de la Biblioteca d'Humanitats de la UAB.

A partir del 1977 va contactar amb els rectors de Sant Esteve d'Olot, Santa Pau i Sant Joan de les Abadesses gràcies a la intervenció de Francesc Civil, organista de la catedral de Girona i excel·lent coneixedor dels fons musicals de les comarques gironines.

Heus ací la llista de les intervencions de l'equip del CDM entre els anys 1975 i 1978, fins la creació de l'IUDIM:

- Fitxatge del fons musical de la catedral de Tarragona (1.099 registres)
- Fitxatge del fons musical de Santa Maria de la Geltrú (678)
- Fitxatge del fons musical de Sant Esteve d'Olot [missió i] (ca. 200)
- Fitxatge del fons musical de Santa Pau dels Arcs (57)
- Fitxatge del fons musical de Sant Joan de les Abadesses (ca. 50).

Catàlegs confeccionats pel CDM:

— *Catàleg de l'Arxiu de Santa Maria de la Geltrú. Estudi, ordenació i catalogació: Prof. Dr. Francesc Bonastre. 1977.*²⁰

Durant aquells anys, la seu del CDM s'ubicava en un despatx de generoses dimensions, situat a l'ala que ocupava el Departament d'Art a la Facultat de Filosofia i Lletres de la UAB.

Francesc Bonastre era també conscient de la necessitat de disposar de còpies fotogràfiques dels materials musicals dels fons en procés de catalogació. Per això va aconseguir establir un conveni de col·laboració amb el professor Felip Cid, catedràtic d'història de la medicina de la UAB —el qual disposava en el seu Departament d'un equip de microfilmació, en format de 32 mm—, per tal que els manuscrits dels fons de Santa Pau, Sant Joan de les Abadesses i una part dels de Sant Esteve d'Olot fossin fotografiats en el mateix Departament d'Història de la Medicina. Desconec, i a hores d'ara tampoc no recordo la singularitat d'aquella mena de conveni, així com de la documentació oficial de la UAB que devia acompanyar i garantir el viatge d'anada i tornada dels fons, però el cert és que els rectors d'aquests tres centres eclesíastics van donar el seu consentiment al trasllat dels respectius fons a la Facultat de Medicina de la UAB per a la seva microfilmació. La possibilitat de disposar de les imatges fotogràfiques dels manuscrits dels fons musicals va conduir a la necessitat d'adquirir aparells per visualitzar els negatius dels rotilles de 32 mm.

Fou durant el curs 1975-1976, quan Francesc Bonastre i Antonio Martín Moreno van endegar el cor *Gaudium Musicae* (cor del Centre de Documentació Musical de la UAB), amb els estudiants de l'Àrea de Música del Departament d'Art, als quals ben aviat s'hi van afegir altres cantors entusiasmats pel projecte de tornar a

20. Rúbrica a la p. 2: «Han col·laborat en la recerca de Materials: Joan Bagüés, Josep Mª Gregori, Maria Vila-Coro, Carme Romeu, sota la direcció del Prof. Dr. Francesc Bonastre», catàleg mecanoscrit.

fer sonar el repertori oblidat dels antics mestres catalans dels segles XVII i XVIII. Francesc Bonastre, durant aquells anys veí de Sarrià, va aconseguir que el cor establís la seva residència als locals parroquials de l'església de Sant Vicenç de Sarrià.

Les actuacions del cor Gaudium Musicæ van permetre interpretar bona part del repertori transcrit per F. Bonastre, A. Martín Moreno, J. Bagüés, J. M. Gregori, E. Griera i J. M. Vives, a partir de les fonts dels manuscrits dels mestres de la catedral de Tarragona i Canet de Mar dels segles XVII i XVIII.

<p style="text-align: center;">GAUDIUM MUSICÆ</p> <p>Coral del Centre de Documentació Musical de la Universitat Autònoma de Barcelona</p> <p>Director: FRANCESC BONASTRE</p> <p style="text-align: center;">TORNADA</p> <p>Cor de Cambra</p> <p>Director: JORDI GUARNÉ</p> <p style="text-align: center;">CONJUNT INSTRUMENTAL</p> <p>P. ROBERT DE LA RIBA, orgue MADRONA ELIAS, espineta JOSEP M.ª VIVES, llaüt i guitarra ANNA MACKAY, arpa ISABEL CABALLE, Soprano MONTserrat VIVER, Alto JORDI GUARNÉ, Tenor</p> <p style="text-align: center;">Direcció: FRANCESC BONASTRE</p>	<p style="text-align: center;">PROGRAMA</p> <p style="text-align: center;">I</p> <p style="text-align: center;">GAUDEAMUS OMNES IN DOMINO J. C. RIPOLLÉS (11746) Transcripció: J. M.ª Gregori (Introit a Sta. Tecla, 2 cors, 2 ob., 2 tromp., 2 clar., corda, b.c.)</p> <p style="text-align: center;">IN MANIBUS J. PUJOL (1570-1626) Transcripció: H. Anglés (Salm, a 4 v.m.)</p> <p style="text-align: center;">REGINA CÆLI LÆTARE J. C. RIPOLLÉS (11746) Transcripció: J. M.ª Gregori (2 cors, violins, b.c.)</p> <p style="text-align: center;">GOIGS A LA MARE DE DÉU DEL CLAUSTRE M. JUNCA (mitj. XVIII-1806) Transcripció: J. M.ª Vives (2 cors, 2 ob., 2 trompes, corda i b.c.)</p> <p style="text-align: center;">PANGE LINGUA J. C. RIPOLLÉS (11746) Transcripció: J. M.ª Gregori (Himne a 4 v.m. i b.c.)</p> <p style="text-align: center;">STABAT MATER DOLOROSA J. CARCOLER (ca. 1690-1776) Transcripció: F. Bonastre (Seqüència per a cor a 4 v.m., solistes, 2 fl., 2 ob., 2 trompes, corda i b.c.)</p> <p style="text-align: center;">II</p> <p style="text-align: center;">ESTA NIT DE JOIA F. SALVAT (11720) Transcripció: M. Querol (Villanico a 4 v.m. i b.c.)</p> <p style="text-align: center;">SICUT LILIUM J. PELLICER (mitj. XVIII) Transcripció: A. Martín Moreno (Motet a Sta. Tecla, a 2 cors, 2 ob., 2 tromp., 2 clar., corda i b.c.)</p> <p style="text-align: center;">HOC CORPUS M. ROBLEDO (11587) Transcripció: Pedro Calahorra (Motet a 4 v.m.)</p> <p style="text-align: center;">NUNC DIMITTIS J. C. RIPOLLÉS (11746) Transcripció: J. M.ª Gregori (Salm a 2 cors i b.c.)</p> <p style="text-align: center;">BEGINA CÆLI LÆTARE J. PUJOL (1570-1626) Transcripció: J. Pavia (Antífona a 4 v.m.)</p> <p style="text-align: center;">DE TECLA LA LLAMA A. MILA (11789) Transcripció: J. Bagüés (Villanico a Sta. Tecla, 2 cors, solistes, 2 ob., 2 trompes, 2 clar., corda i b.c.)</p>
--	---

FIGURA 3. Programa del I Concert de Música Històrica de Tarragona, celebrat el 29 de maig del 1977.

FONT: Fons personal de Josep Maria Gregori.

Heus ací una relació d'alguns dels concerts que vam dur a terme entre el 1977 i el 1983, amb diferents conjunts instrumentals, sota la direcció de Francesc Bonastre:

- I Concert de Música Històrica de Tarragona. Catedral de Tarragona, 27 de maig del 1977.
- II Concert de Música Històrica de Tarragona. Catedral de Tarragona, 25 de juny del 1978.²¹
- Concert a l'església parroquial de Canet de Mar, 25 d'octubre del 1980.²²
- 1r Cicle de Concerts a la UAB. Sala d'actes del Rectorat, 18 de desembre del 1980.
- 1r Cicle de Concerts a la UAB. Sala d'actes del Rectorat, 28 de maig del 1981.
- III Concert de Música Històrica de Tarragona. Catedral de Tarragona, 29 de maig del 1981.
- Setmana de Música Religiosa de Manresa, 3 d'abril del 1982.
- Concert a l'església parroquial de Canet de Mar, 17 de desembre del 1983.
- Concert al monestir de Pedralbes [desembre 1983].

3. L'INSTITUT DE MUSICOLOGIA JOSEP RICART I MATAS (1979-2016)

La transformació del Centre de Documentació Musical en l'Institut Universitari de Documentació i d'Investigació Musicològiques Josep Ricart i Matas (IUDIM),²³ s'emmarca de ple en el context de l'embranchada que va representar la

21. A la primera part es van interpretar el villancet «Con festivos, solemnes aplausos» de Melcior Juncà (transcripció de F. Bonastre), el *tono* «Serafines que dais en el trono» de Joan Crisòstom Ripollès (transcripció de J. M. Gregori) i la lamentació *Manum suam misit hostis* de Joan Rossell (transcripció d'Esther Griera); mentre que a la segona part, per tal de retre homenatge al compositor i organista Francesc Tàpies, amb motiu del seu 80è aniversari, es van interpretar els seus oratoris «Pontifical de Flames» i «Ramon Llull, romeu a Montserrat», la «Cançó Gallega» i els motets *Jesus, factus in agonia* i *Cor Jesu*.

22. En el primer concert que es va fer a Canet de Mar, s'hi van presentar, amb l'acompanyament d'un petit grup instrumental, la transcripció de tres nades catalanes dels segles XVII i XVIII, que publicaria l'editorial Cannelum en col·laboració amb l'IUDIM l'any següent; l'antífona *Alma Redemptoris Mater* per a sis veus i continu de Miquel Oller, mestre de capella de Canet a finals del segle XVII; el càntic anònim *Nunc dimittis* per a onze veus i continu, també del segle XVII, i el villancet «Viendo que la aurora sale» per a tretze veus, amb ministrers i continu, de Salvador Laverni. La revista canentca *Plaça de la Llenya* publicà una crònica laudatòria del concert, cf. Jaume DOTRAS SERRABELLA, «La Coral *Gaudium Musice* de la Universitat Autònoma, ens dóna a conèixer obres de l'Arxiu Musical de Canet», *Plaça de la Llenya: Portaveu de la Vida Local* (Canet de Mar), vol. 1, fasc. 16 (novembre 1980), p. 1.

23. Representat de forma successiva, segons el curs del seu esdevenir històric, amb les sigles IUDIM, IDIM i IMRI.

FIGURA 4. II Concert de Música Històrica de Tarragona, 25 de juny del 1978, amb Xavier Torra de tenor solista.
FONT: Fons personal de Josep Maria Gregori.

FIGURA 5. Concert a l'església parroquial de Canet de Mar, 25 d'octubre del 1980.
FONT: Fons personal de Josep Maria Gregori.

celebració del Congrés de Cultura Catalana, desenvolupat entre el 1975 i el 1977.²⁴ Francesc Bonastre va ser elegit coordinador de l'àrea de «Musicografia: història, musicologia i crítica». En la sessió de treball de l'àrea, celebrada a la Fundació Miró els dies 12 i 13 de març, hi presentà una ponència intitolada «Vers una metodologia de recerca de les fonts musicals», on, en parlar de les fonts, expressava amb urgència:

Cal fer, com a primera providència, un cens de tots els fons arxivístics dels Països Catalans que posseïxin música manuscrita o impresa. Des dels arxius civils (estats, provincials, d'institucions i privats) fins a eclesiàstics (diocesans, parroquials, d'ordes religioses), esdevindrà necessari tenir-ne íntegra constància.²⁵

Al terme del mateix document, al quart i darrer apartat, hi sintetitzava l'ideari musicològic sobre el qual havia bastit el CDM i que consolidaria la fundació de l'IUDIM:

He assenyalat abans el caràcter bàsic de la recerca. Efectivament, no n'hi ha prou amb catalogar unes fonts; cal adequar i restituir el paper de la música en el si de la societat i del seu patrimoni cultural. Aleshores podrem comprovar l'autèntic servei que la Musicologia haurà atorgat a la Música; aleshores serà possible, defugint qual-sevol còmoda utopia, de retornar al nostre poble allò que, amb pregona cohejança, per la incúria dels temps i dels homes l'hi havia estat retingut.²⁶

Per la seva banda, el document que recollia els resultats de l'equip de treball —integrat per Montserrat Albet, Miquel Querol, Josep Maria Llorens, Gregori Estrada i Francesc Bonastre—, llueix en els seus cinc apartats la seva empremta redaccional. En el quart apartat hi especifica amb claredat la prioritat del seu pensament:

La identificació, estudi i catalogació de tots els fons musicals serà l'objectiu primari pel que fa al definitiu plantejament de la nostra musicologia.²⁷

En aquell moment, Francesc Bonastre liderava a Catalunya l'única iniciativa que s'havia plantejat seriosament aconseguir aquell objectiu, i el curs dels fets ho va corroborar. Durant aquella primavera del 1977 es van desencadenar un seguit d'esdeveniments que van acabar cristal·litzant en la creació de l'IUDIM.

El 5 d'abril del 1977, el president de la Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Jordi (RACBASJ), Frederic Marès i Deulovol, signava un breu escrit adreçat al «Excmo. Sr. Director General de Universidades», en què explicitava la voluntat

24. Vegeu, al respecte, Josep Maria ALMACELLAS I DÍEZ, «La musicologia en l'àmbit de música del Congrés de Cultura Catalana», *Revista Catalana de Musicologia*, x (2017), p. 207-224.

25. Document mecanoscrit, signat i datat el 15 de febrer del 1977.

26. Document mecanoscrit, signat i datat el 15 de febrer del 1977.

27. Document mecanoscrit, signat i datat el 15 de febrer del 1977. Cf. Josep Maria ALMACELLAS I DÍEZ, «La musicologia en l'àmbit de música del Congrés de Cultura Catalana», p. 215.

de l'Acadèmia d'acollir en el seu centre la seu de l'IUDIM, tan bon punt es fes palesa la seva creació per part de la Junta Nacional de Universidades:

Excmo. Sr.: Vista la petición, por parte de la Facultad de Letras de la Universidad Autónoma de Barcelona, de la creación de un Instituto Universitario de Documentación e Investigación Musicológica, y su posterior ubicación en esta Real Academia, pláceme comunicarle que está en el ánimo de nuestra Corporación el acoger favorablemente tal deseo, esperando, en bien de la cultura musicológica de la nación, a cuyo desarrollo está obligada la Academia estatutariamente, que todo ello tenga pronta y fructífera realidad. Barcelona, 5 de abril de 1977. EL PRESIDENTE, Excmo. Sr. D. Federico Marés Deulovol.²⁸

El 31 de maig del 1977, després de pronunciar el seu discurs d'ingrés en qualitat d'acadèmic numerari de la RACBASJ, el mestre Josep Ricart i Matas «donà a conèixer la seva voluntat testamentària, en fer hereva universal de tots els seus béns la Reial Acadèmia».²⁹ Davant la seva generositat, la Junta de Govern de la RACBASJ es va comprometre «a servir la seva memòria amb un projecte que perpetués el seu gest», per la qual cosa,

hom pensà en la creació d'un centre de recerca musicològica, partint dels importants fons que el mestre havia reunit a casa seva dia a dia, durant anys d'intensa activitat cultural i artística, exercides amb rara exemplaritat i exquisida discreció: llibres, partitures, manuscrits, documentació històrica de tot tipus, instruments i col·leccions seriadades d'informació musical.³⁰

Just un mes després, el 30 de juny del 1977, Francesc Bonastre presentava al rectorat de la UAB la redacció d'una «Propuesta de Reglamento del Instituto Universitario de Documentación e Investigación Musicológica de la Universidad Autónoma de Barcelona». Es tractava d'una proposta fundacional, articulada en vuit capítols i setze articles, segons la qual la UAB creava un institut universitari d'acord amb el règim que regulava aquestes institucions, «cuya misión primordial consistirá tanto en la promoción, desarrollo y práctica de toda investigación relativa a los estudios musicológicos, como en la formación de educandos y profesorado, en colaboración con el Instituto de Ciencias de la Educación».³¹

El 21 de desembre del 1977, Francesc Bonastre era elegit membre de la RACBASJ, i, poc després, el 1978, era elegit secretari general d'aquesta institució.

28. Document mecanoscrit. Cf. Fons Francesc Bonastre de la Biblioteca d'Humanitats de la UAB.

29. Francesc BONASTRE I BERTRAN. «L'Institut de Documentació i d'Investigació Musicològiques Josep Ricart i Matas», a *Estudis oferts a Josep Ricart i Matas en la commemoració del centenari del seu naixement (1893-1993)*, Barcelona, Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi, 1993, p. 85-91.

30. Francesc BONASTRE I BERTRAN. «L'Institut de Documentació i d'Investigació Musicològiques Josep Ricart i Matas», p. 85.

31. Document mecanoscrit. Cf. Fons Francesc Bonastre de la Biblioteca d'Humanitats de la UAB.

El 16 de març del 1978, els senyors Frederic Marès, president de la RACBASJ, i Josep Laporte, rector de la UAB, signaven un protocol de col·laboració entre les dues institucions, segons el qual, per una banda, la UAB aprovava la conversió del CDM en l'IUDIM, alhora que n'elevava l'aprovació a la de la Junta Nacional de Universidades del Ministerio de Educación y Ciencia, i, per l'altra, la RACBASJ habilitava un espai de la seva seu barcelonina de la Casa Llotja de Mar per acollir el nou centre.³²

Efectivament, el 30 de juny del 1978, Francesc Bonastre signava una «Memoria de las actividades del Centro de Documentación Musical», que formava part d'un annex adjunt a la documentació per a la creació d'un «Departamento Piloto de Música» en el si de la UAB, en la qual exposava la labor realitzada pel CDM durant aquells primers cinc anys i deixava palesa la seva conversió en l'IUDIM, així com la seva nova seu en el si de la RACBASJ:

Desde su creación en 1973, el personal perteneciente al citado Centro ha desarrollado una fructífera labor de estudio y catalogación de los Archivos musicales de Cataluña, proponiéndose para ello un riguroso plan decenal, empezado en 1975, con el que piensa seguir sistemáticamente el meticuloso proyecto, ceñido fundamentalmente al área catalana, interpretando asimismo el sentido de interrelación social de nuestra Universidad.

Hasta ahora son cinco los Archivos catalogados en su totalidad, es decir, en lo referente a las obras musicales propiamente dichas, y también a la documentación paralela de tipo histórico y económico-social que las envuelve: Tarragona, Vilanova i La Geltrú, Olot, Santa Pau y Sant Joan de les Abadesses representan una cantidad de más de 5.000 manuscritos inventariados y fichados, y a la vez una abundantísima documentación lateral.

En el presente curso se están investigando y catalogando los archivos de Sta. María del Pino de Barcelona y el de Canet de Mar, que suponen 2.000 manuscritos más.

La Universidad Autónoma de Barcelona, a petición del personal del citado Centro, aprobó la conversión de éste en un Instituto de Documentación e Investigación Musicológica (IUDIM), en unos locales cedidos por la Real Academia Catalana de Bellas Artes de San Jorge de Barcelona, firmando los mutuos pactos de colaboración entre las dos entidades el Exmo. Sr. Presidente de la Academia, D. Federico Marés, y el Magnfco. Rector de la Universidad, D. José Laporte en un protocolo fechado en el día 16 de marzo de 1978.

En la labor del Instituto se destacan dos tipos de actividades: la docente —véase el Apéndice— y la investigadora, señalándose el mutuo objetivo del estudio y recuperación de nuestro pasado musical.

32. Durant la primavera del 1978, l'antic CDM, transformat en IUDIM, va traslladar els seus materials del campus de la UAB a la seva nova seu en una estança de la RACBASJ, a la Casa Llotja de Mar; allà vam disposar els seus arxivadors metàl·lics, amb les fitxes catalogràfiques dels quatre fons intervinguts, els microfilms i un lector universal de negatius de 32 mm, gràcies al qual preparàvem transcripcions del repertori dels fons catalogats.

Actualmente forman parte del Instituto el Prof. Dr. Francisco Bonastre, Profesor Agregado de la Universidad Autónoma, el Prof. Dr. Antonio Martín Moreno, Prof. Adjunto de la misma, y los Sres. Licenciados D. José Mª Gregori Cifré, D. Juan Mª Bagüés Erriondo, D. José Mª Guinart Vilaró, Dª María Vila-Coro Novoa, Dª Carmen Romeu Milá y Dª Esther Grieria Cura. Ayudan en tareas de investigación algunos estudiantes de segundo ciclo, que preparan sus tesinas de licenciatura sobre tema musical.³³

El document esdevé molt interessant per tal d'entendre les motivacions originals que van impulsar Francesc Bonastre a la creació del CDM el 1973, i, alhora, la seva habilitat gestora per transformar el centre en un institut universitari vinculat amb la RACBASJ, en sintonia amb la generosa disposició de Josep Ricart i Matas.

L'inesperat traspàs del mestre Ricart, el 24 d'agost del 1978, va precipitar els esdeveniments. Arran del seu decés, la junta de l'Acadèmia prengué la decisió, «a proposta del llavors Secretari General», de «configurar la seu del futur centre de recerca a la mateixa casa del finat, una bonica finca de principi de segle, situada a l'avinguda de la República Argentina, número 1».³⁴

La proposta de la creació de l'IUDIM, que portaria el nom de Josep Ricart i Matas, va ser aprovada per ordre ministerial el 6 de juny del 1979. Després de gairebé un any de treballs de preparació per a l'adequació de l'immoble a les necessitats del nou centre, aquest fou inaugurat, el 15 de maig del 1980, pels senyors Frederic Marès i Deulovol, president de la RACBASJ, i Antoni Serra i Ramoneda, rector de la UAB.

A partir del 1988, l'IUDIM va perdre la «U», de «Universitari», per passar a anomenar-se Institut de Documentació i d'Investigació Musicològiques (IDIM) Josep Ricart i Matas,³⁵ i a partir del 2002, canvià la seva antiga denominació per la d'Institut de Musicologia Josep Ricart i Matas (IMRI).

Des de la seva fundació, la gestió de l'Institut va anar a càrrec de Francesc Bonastre, que n'exercia la direcció; Josep Maria Gregori fou nomenat secretari general;³⁶ Maria Dolors Millet assumiria les tasques de bibliotecària,³⁷ i Maria

33. Document mecanoscrit, cf. Fons Francesc Bonastre de la Biblioteca d'Humanitats de la UAB.

34. FRANCESC BONASTRE I BERTRAN, «L'Institut de Documentació i d'Investigació Musicològiques Josep Ricart i Matas», p. 86. Durant la primera etapa de la seva existència, la seu de l'Institut estava situada al segon pis de la finca esmentada, antiga residència del senyor Josep Ricart i Matas; a partir del 2005, es traslladà a la planta baixa de l'edifici, a peu de carrer.

35. El canvi de nom es feu palès a partir de l'edició del vuitè número de la revista *Recerca Musicològica*, però no es va reflectir en l'edició de la col·lecció de partitures *Quaderns de Música Històrica Catalana* (1983-1989).

36. Cèsar Calmell i Piguillem es va fer càrrec de la secretaria general entre el 2002 i el 2016.

37. Maria Dolors MILLET I LORAS (1938-2017), neta del fundador de l'Orfeó Català, des de la creació de l'Institut, fins a la seva jubilació el 2007, fou la mà dreta de Francesc Bonastre en la gestió del centre, i autora dels treballs «La Revista Musical Catalana: catàleg alfabètic d'autors (I) i de matèries (II)», *Recerca Musicològica*, II (1982), p. 125-172; «Revista Catalana de Música i Vibracions. Catàlegs alfabètics d'autors i de matèries. Índexs onomàstics», *Recerca Musicològica*, III (1983), p. 209-230; «Bi-

FIGURA 6. Francesc Bonastre, en primer pla, contemplant la placa commemorativa de la inauguració, sota un retrat del mestre Josep Ricart i Matas, i Frederic Marès i Deulovol i Antoni Serra i Ramoneda, en segon terme, durant l'acte d'inauguració de l'IUDIM, el 15 de maig del 1980.

FONT: Fons personal de Josep Maria Gregori.

Sala, les funcions administratives. A partir de la dècada dels anys 1990, l'Institut va comptar amb nombrosos llicenciats becaris de FPI: Cristina Álvarez,³⁸ Jaume Ayats, Montserrat Bergadà, Esther Cabiscol, Anna Cazorra, Francesc Cortès, Josep M. Escalona, Joan Gay, Sílvia Martínez i Montserrat Urpí.³⁹

En el terreny del patrimoni musical, l'etapa inicial de l'Institut va coincidir amb la descoberta del fons musical de l'església parroquial de Canet de Mar. Això

biblioteca musical de Josep Ricart i Matas: la Reserva», a *Estudis oferts a Josep Ricart i Matas en la commemoració del centenari del seu naixement (1893-1993)*, Barcelona, RACBASJ, 1993, p. 39-73; «Lluís Millet a Felip Pedrell. Epistolari», *Recerca Musicològica*, VI-VII (1986-1987), p. 261-342; «La Biblioteca del Institut de Documentació i d'Investigació Musicològiques Josep Ricart i Matas», *AEDOM: Boletín de la Asociación Española de Documentación Musical*, 5 (1998), p. 83-87, i amb Francesc BONASTRE, *Catàleg del fons Ricart i Matas. Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi: Programes de concerts públics de Barcelona, I (1797-1900)*, Barcelona, Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi, 2015, també disponible en línia a <<https://www.racba.org/upload/catalogos/doc/ca/CatalegRACBASJdef.pdf>>.

38. Becària de FPI de l'Institut entre el 2007 i el 2011, va assumir les funcions de la secretaria del centre a partir de la jubilació de Maria Dolors Millet i la secretaria editorial de la revista *Recerca Musicològica*, i va ser el braç dret de Francesc Bonastre durant els seus darrers anys a l'Institut.

39. *Memòria de la Recerca*, UAB, 1991, 1993.

s'esdevingué durant el curs acadèmic 1978-1979, després d'haver-lo visitat junts abans de l'estiu del 1978, gràcies al requeriment de mossèn Joan Serrabella i Dotras, antic mestre de capella i organista de l'església parroquial.

El mateix Francesc Bonastre, impressionat per la dimensió, la riquesa i la qualitat del seu fons, ho va expressar amb aquestes paraules:

Quan, a finals de 1978 començàvem l'estudi dels materials de l'arxiu de música d'aquesta població, veníem amb molta il·lusió degut a les informacions referents a la seva riquesa de materials; aquesta il·lusió inicial anà però, en augment en veure que no solament es veia confirmada sinó adés augmentada. Fou aleshores que tot l'equip de l'Institut de Musicologia de la Universitat Autònoma de Barcelona decidírem abocar-nos a l'estudi de les partitures, de cara a la catalogació definitiva del fons musical, donat el valor immens que representava per a la història de la música catalana, particularment del segle XVII i XVIII.⁴⁰

Les tasques de fitxatge del fons canetenc es van perllongar durant els anys 1979 i 1980, i entre el 1981 i el 1983 vam dur a terme la microfilmació del repertori musical del fons, en blanc i negre, en format de microfita de 16 mm. El contacte amb la riquesa del fons va permetre posar fil a l'agulla a les primeres transcripcions, als primers concerts i a presentar les primeres edicions de partitures recuperades del repertori canetenc dels segles XVII i XVIII.⁴¹

Amb la creació de l'IUDIM, el 1978, el model de fitxa descriptiva de l'antic CDM es va veure ampliat amb la incorporació de quatre pautats al dors per a la còpia dels respectius incipits musicals. D'aquesta manera vam procedir a descriure una tercera part del fons de Sant Esteve d'Olot en una segona missió duta a terme el desembre del 1980.

El 1983 l'IUDIM va començar a publicar, sota la direcció de Francesc Bonastre, la col·lecció de partitures *Quaderns de Música Històrica Catalana*, precedides d'un breu estudi introductori redactat en català i anglès. Durant el primer any van veure la llum quatre números, dos d'ells amb repertori del fons musical de Canet: dos *tonos* de Joan Cabanilles⁴² i el *Nunc dimittis*⁴³ del segle XVII estrenat el 1980. El tercer número de la col·lecció, dedicat al fons canetenc, va arribar el 1989.⁴⁴

40. Francesc BONASTRE, «El tresor musical de la Capella de Canet guarda dues mil partitures dels segles XVII al XIX», a *Llibre sobre l'Exposició de la Història Religiosa de Canet de Mar*, Canet de Mar, Cannetum, 1980, p. 33.

41. Dos anys abans de l'inici de la col·lecció *Quaderns de Música Històrica Catalana*, veia la llum l'edició de les *Tres nades catalanes: Segles XVII i XVIII*, transcripció i estudi de Francesc Bonastre i Josep M. Gregori, Canet de Mar, IUDIM i Cannetum, 1981.

42. Josep CLIMENT (transcripció i estudi), *Quaderns de Música Històrica Catalana*, vol. 3, *Dos tonos al Santíssim. Joan Cabanilles (1644-1712)*, Barcelona, IUDIM, 1983.

43. Francesc BONASTRE (transcripció i estudi), *Quaderns de Música Històrica Catalana*, vol. 4, *Nunc dimittis, a 11. Anònim s. XVII*, Barcelona, IUDIM, 1983.

44. Josep Maria GREGORI (transcripció i estudi), *Quaderns de Música Històrica Catalana*, vol. 8, *Dos Benedictus. Pau Montserrat i Antoni Jordi*, Barcelona, IUDIM, 1989.

Universitat Autònoma de Barcelona

IUDIM

ARXIU St. Esteve d'Ot SIGNATURA Provisional 143
 Definitiva

AUTOR ARBÓS, Joan DATA ÈPOCA

TÍTOL "Partitura ad organum / cum sex vox / 1754 / Joan Arbós
 Me feci"

INCIPIIT

BORRADOR / PARTITURA GRAL. / PAPERS SOLTS

I Cor II Cor Veus solistes

Inst. Ac. org. (x.)

Fols. ap / recte. Bifols. ap / recte. Quad. 1 ap / recte

Nombre pàgines 54 pàgs. (3-50, amb música)

TONALITAT Vegeu altres fitxes (fian 143-bi-vi)

Conservació

Observacions Pàgs. 2-28, b.c. de les Misses; 39-48, Motets; 49, Range
 Lluçna per a orgue (3 part.); manquen p. 51-52

Complet / Incomplet

"Primi Toni Partitura 8 Voc. / Primi toni."

pàg. 3

Kirie eleison

"Missa Secundi Toni, 80 Voc."

pàg. 8

Kirie eleison

"Missa Tertij Toni"

pàg. 13

Kirie eleison.

"Missa Quarti Toni, Cantus et Tenor. cum sex voc."

pàg. 19

Kirie eleison.

FIGURA 7. Anvers i revers del model de fitxa descriptiva de l'IUDIM.
 FONT: Fons personal de Josep Maria Gregori.

La nova etapa de l'Institut en el terreny del patrimoni musical va comportar noves intervencions arxivístiques:⁴⁵

- Fons Canet de Mar, 1978-1980 (fitxatge)
- Fons Santa Maria del Pi, 1978 (inici del fitxatge)
- Fons Sant Esteve d'Olot, 1980 (missió II del procés de fitxatge)
- Fons catedral de Tarragona, 1980-1981 (microfilmació)
- Fons Canet de Mar, 1981-1983 (microfilmació)
- Fons Carreras i Dagas de la Biblioteca de Catalunya, 1983-1984 (fitxatge)
- Fons Santa Maria de Vilafranca del Penedès, 1986 (CIRIT)
- Fons catedral de Tortosa, 1987 (CIRIT)
- Fons Sant Esperit de Terrassa, 1987 (inici del fitxatge).

La singularitat de l'IUDIM en el context hispànic va propiciar l'organització i celebració a la seva seu del I Simposio Nacional sobre Archivística y Documentación Musical, entre el 21 i el 23 de desembre del 1982.

Durant aquells anys, els equips de suport tècnic de microfilmació, visualització i reproducció dels materials fotografiats es van ampliar de forma notable gràcies a la concessió de nous ajuts de la Direcció General de Ciencia y Tecnología (DGCYT): dos lectors de microfites Canon, un lector impressor de microfites i una càmera filmadora Canon, que traslladàvem als arxius per tal de fotografiar en format de 16 mm tots els manuscrits.⁴⁶ D'aquesta tasca me n'encarregava personalment i d'aquesta manera vaig procedir a microfilm, entre el 1980 i el 1983, tots els manuscrits de la catedral de Tarragona i de Canet de Mar.⁴⁷

El 4 de juny del 1986, Francesc Bonastre, amb la col·laboració de Maria Dolores Millet, va completar la numeració definitiva del catàleg del fons de la catedral de Tarragona confeccionat el 1977. Anteriorment, havia completat el registre dels incipits musicals, extrets a mà dels microfilms, amb la col·laboració d'Eva Blancafort, Gabriel Ferré, Maria Ferrer, Gretel Klein i qui signa aquest article.

El 1987, Francesc Bonastre redactava el pròleg d'aquell catàleg que havia de ser el primer de la col·lecció de catàlegs dels fons musicals catalans, que havia batejat amb el nom de «Fontes Musicæ Cataloniæ».⁴⁸ En el seu prefaci exposava els criteris metodològics fonamentals amb els quals s'havia dut a terme aquella descripció. Per una banda, aclaria:

45. Vegeu-ne una sinopsi a Francesc BONASTRE I BERTRAN, «La labor de documentació musical del IDIM de la UAB», *Anuario Musical*, 49 (1994), p. [74-75] i 299-300.

46. Francesc BONASTRE I BERTRAN, «L'Institut de Documentació i d'Investigació Musicològiques Josep Ricart i Matas», p. 89.

47. Calia tenir cura de la preparació dels líquids per a la impregnació dels rotlles de film i, un cop completada la microfilmació, tallar manualment les imatges corresponents a cada obra i col·locar-les a l'interior d'una microfita preparada a tal efecte, que després calia arxivar per poder ser visualitzada pel lector, o impresa.

48. El catàleg del fons musical de Santa Maria de la Geltrú havia estat redactat el 1977, però Francesc Bonastre havia programat la seva edició després del de la catedral de Tarragona.

[...] la tasca de catalogació s'ha desenvolupat a partir de la metodologia del Répertoire International des Sources Musicales (RISM), a més de la pròpia experiència de més de deu anys en els arxius catalans, la qual cosa ens ha fornint de nous criteris adaptats al contingut específic dels nostres arxius.

Mentre que, per l'altra, justificava els criteris d'ordenació dels quals s'havia servit per establir la classificació definitiva del catàleg:

Partint de l'ordenació alfabètica per autors, hom ha tingut cura de la distribució interna de les obres segons dues coordenades bàsiques: l'any litúrgic (Advent-Post Pentecostès) i la jornada litúrgica (Matines [...] Completes): aquest sistema esdevé del tot imprescindible en un arxiu com aquest, en què gairebé sense excepció, els manuscrits musicals servats pertanyen al culte de la catedral, adés en la seva vessant litúrgica, adés en la religiosa o para-litúrgica (Villancicos, Goigs, Rosaris, etc.). Tanmateix, i de cara a facilitar l'estudi de l'obra de cada autor, hom col·loca en primer lloc els manuscrits datats.⁴⁹

A continuació, i després de citar els treballs monogràfics seus i meus que vam publicar entre el 1977 i el 1986 relacionats amb el fons tarragoní, feia esment dels nous treballs, tesis i tesines, sobre autors i gèneres del fons de la catedral que, en aquelles dates, havien endegat Liv Schaubroek, Anna Cazorra, Carme Rossinyol i Mayra Fa. Seguint el fil del mateix prefaci, Francesc Bonastre afegia:

[...] altrament, l'estudi de l'arxiu afavorí la difusió de la seva música, especialment amb els tres «Concerts de Música Històrica Tarragonina» celebrats a la capital [Tarragona] respectivament, els anys 1977, 1978 i 1980; però també es pogué escoltar aquest repertori a d'altres indrets de Catalunya, que pogueren gaudir de l'antiga música produïda per la catedral de Tarragona: Barcelona, Cambrils, Canet de Mar, Manresa, Montblanc i Sant Joan de les Abadesses acolliren amb gaudi aquesta ambaixada artística.⁵⁰

Les seves paraules em porten a obrir un parèntesi sobre aquesta qüestió. Sense cap mena de dubte la iniciativa de Francesc Bonastre, juntament amb Antonio Martín Moreno, de fundar, vinculat al CDM de la UAB, un cor format pels

49. Francesc BONASTRE I BERTRAN, *Fontes Musicae Cataloniae. I. Catàleg de l'Arxiu Musical de la Catedral de Tarragona*, Tarragona, Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV; Institut de Documentació i d'Investigació Musicològiques Josep Ricart i Matas (IDIM), 1987. Volum mecanoscrit de 239 pàgines. Es tractava, però, d'un catàleg incomplet, atès que hi mancava una part significativa de les obres de Rafael Maneja, que es conservaven en un altre indret de la catedral, i les col·leccions llibres corals, llibres de faristol i impresos. La versió completa, amb un còmput global de 1.611 obres registrades i catalogades, va veure la llum la primavera del 2015 amb l'edició del llibre *Inventaris dels fons musicals de Catalunya. Volum 8: Fons de la catedral de Tarragona*, a cura de Francesc BONASTRE, Josep Maria GREGORI i Montserrat CANELA, Bellaterra, Servei de Publicacions de la UAB, 2015.

50. *Inventaris dels fons musicals de Catalunya. Volum 8: Fons de la catedral de Tarragona*.

estudiants de musicologia de la UAB, amb l'objectiu d'interpretar els «nous» repertoris desconeguts, objecte de les nostres primeres recerques, va ser certament innovadora i encertada.

A ningú no se li escapa que la figura de Francesc Bonastre va ser controvertida en el món de la musicologia catalana, capaç de suscitar fermes aliances però també de desvetllar fortes desavinences. Els anys de què he tractat, els anys en què vaig viure més a prop seu, compartint projectes i il·lusions, van ser, al meu entendre, una època d'or dins la seva trajectòria musicològica, a tots nivells, però en especial en el camp de la gestió. Va saber atreure i conjugar les energies dels joves i incipients investigadors de la «promoció del 77» i liderar un equip d'èxit. La creació del CDM, primer, amb la seva visió de la musicologia com una ciència al servei de la música, va guiar els camins pels quals ens va conduir, després, del CDM a l'IUDIM.

La labor de l'IUDIM en la tasca de recuperació del patrimoni va començar a entrar en crisi a finals de la dècada dels anys 1980, paradoxalment quan Francesc Bonastre havia assolit la consolidació de la seva carrera universitària amb la concessió de la càtedra el 1986. A partir d'aquella època, l'empenta de les expectatives inicials amb les quals Francesc Bonastre havia impulsat la creació de l'Institut va anar baixant d'intensitat. L'ideari fundacional orientat, de primer antuvi, vers la catalogació dels fons musicals catalans, es va anar decantant cap a d'altres interessos musicològics.

Dins del context que, al meu entendre, assenyalava l'inici de la decadència de l'Institut, se succeïren alguns fets paradoxals que, tot i no incidir-hi de forma directa, la van acompanyar: per una banda, la creació, el 1983, del Centre de Documentació Musical de la Generalitat de Catalunya —instal·lat a la finca noucentista de la Casa Bartomeu—,⁵¹ concebut sense un projecte patrimonial sòlid i una orientació musicològica solvent; per l'altra, la controvèrsia que es va suscitar en els mitjans eclesiàstics tarragonins, a l'entorn de la suposada desaparició d'una partitura de mossèn Francesc Tàpies de l'Arxiu del Seminari.⁵² La contaminació que va desfermar aquella desafortunada polèmica es va anar allargant i va tenir com a conseqüència deixar *sine die* l'edició del catàleg de la catedral de Tarragona, que Francesc Bonastre tenia previst publicar el 1987, amb la col·laboració de l'Institut d'Estudis Tarragonins Ramon Berenguer IV; de fet, va acabar paralitzant l'inici de la col·lecció dels catàlegs de la sèrie «Fontes Musicae Cataloniae».⁵³

51. *Llibre blanc del Servei de Música: La política musical*, Barcelona, Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació, 1982, p. 16 i 63. El Centre de Documentació Musical de la Generalitat de Catalunya va ser clausurat el 2005 per la mateixa Generalitat. Els seus fons documentals i bibliogràfics es conserven a la Biblioteca de Catalunya.

52. Cf. «La qüestió del *Jesus factus in agonia*», a Joan GRIFOLL I GUASCH, *La cultura musical i el seu entorn: Primer centenari del Seminari de Tarragona (1886-1986)*, Tarragona, edició de l'autor, 1988.

53. Recordo el disgust amb què Francesc Bonastre va viure tot aquell cúmul de despropòsits, als quals s'afegiria el soterrani enteranyinat de les seves relacions amb els antics «companys» del Seminari tarragoní.

A banda del to crític envers la tasca patrimonial de l'Institut, que apareixia en alguns dels breus reportatges que la *Revista Musical Catalana* publicava periòdicament, sota l'epígraf «Arxius Musicals a Catalunya»,⁵⁴ un fet que va colpir profundament Francesc Bonastre fou l'aparició d'un article a la premsa on l'autor, amagat darrere d'un pseudònim, a l'hora de presentar l'estat de la qüestió sobre els arxius musicals catalans, no només va ignorar a dretcient la labor catalogadora de l'Institut, sinó que va relacionar l'absència de partitures d'alguns arxius amb les intervencions de l'equip de l'IUDIM.⁵⁵

El cúmul dels desencerts, però, el van protagonitzar dos fets que conduirien a la desaparició final de l'IUDIM. El primer d'ells fou la resolució que, el 2002, prengué el rectorat de la UAB, de rescindir el conveni específic que mantenia la vinculació de l'Institut amb la universitat que l'havia ajudar a néixer el 1980. Aquella resolució va ser la darrera conseqüència d'una successió de desavinences i deslleialtats institucionals, que Francesc Bonastre va encaixar amb moltes dificultats i que va deixar l'Institut sota el patronatge exclusiu de la RACBASJ. El segon, i definitiu malencert, el va propiciar la mateixa Junta de Govern de la RACBASJ quan el 2016, encara en vida de Francesc Bonastre, va prendre la decisió unilateral de clausurar l'Institut i de traslladar el seu fons bibliogràfic i documental a la seu de la Casa Llotja de Mar.⁵⁶

Confio que aquests apunts ens puguin ajudar en el futur a reflexionar i a aprofundir en la comprensió de l'entramat de les causes i les circumstàncies que van acabar conduint a la desaparició de l'Institut. És evident que una exclusiva personalització en la gestió del centre desvetllaria algunes controvèrsies institucionals; tanmateix, costa d'entendre que en un país com el nostre, tan mancat de voluntats i d'institucions capaces d'enfocar amb valentia la tasca de la recuperació del patrimoni musical, hom mangués impassible davant la seva desaparició.

La tristesa amb què recordo la vivència d'aquests fets impregna igualment el record dels darrers anys de vida de Francesc Bonastre, sens dubte, «l'època més difícil d'explicar» i també d'interpretar.⁵⁷ Tanmateix, vull fer palès el meu agraï-

54. En els seus reportatges, apareguts entre el 1988 i el 1992, els autors no van amagar les seves desavinences envers la tasca de recuperació del patrimoni musical que liderava Francesc Bonastre, en especial pel que feia als fons en què l'Institut havia intervingut. Vegeu, pel que fa al cas, els reportatges sobre els arxius de Vilanova i la Geltrú (*Revista Musical Catalana*, 43 (1988), p. 34), Sant Esteve d'Olot (*Revista Musical Catalana*, 51 (1988), p. 43), Santa Maria del Pi (*Revista Musical Catalana*, 53 (1989), p. 42), i Santa Pau (*Revista Musical Catalana*, 60 (1989), p. 44).

55. Jan CORNET, «Los archivos musicales de Cataluña están dispersos y su catalogación es incompleta», *La Vanguardia* (1 juny 1997). El to maldestre del redactat va fer pensar a Francesc Bonastre —així m'ho va confessar—, que es tractava d'una *vendetta* relacionada amb la seva gestió de la marmessoria d'una personalitat rellevant.

56. Encara que pugui semblar inversemblant, la RACBASJ va prendre aquesta determinació sense tenir en cap moment en compte el parer dels membres de l'Institut —els professors César Calmell, Francesc Cortès, Xavier Daufí, Jordi Rifé i qui escriu aquestes ratlles—, tots ells acadèmics de la RACBASJ i professors de la UAB.

57. Francesc CORTÈS MIR, «Semblança de Francesc Bonastre i Bertran», *Aplec de Treballs* (Montblanc), 35 (2017), p. 265-273.

ment perpetu per l'entusiasme i l'empenta amb què va saber donar cos als afanys musicològics de la «promoció del 77» i al preclar encert amb què va endegar els projectes fundacionals del CDM i l'IUDIM. Si bé la llavor que va sembrar, pel que fa a la tasca de recuperació del patrimoni musical, no va trobar el terreny adobat per poder fructificar en la parcel·la del mateix Institut, sí que ho ha pogut fer en la terra de la mateixa Universitat.

Avui dia puc afirmar, des de la coordinació del projecte IFMuC de la UAB, que em sento hereu de l'esperit musicològic i de les actuacions en la recuperació del patrimoni musical de Catalunya que en el seu moment Francesc Bonastre va saber iniciar i desenvolupar. Avui també puc confessar que mai no em vaig resignar a veure com defallia l'ideari patrimonial de l'Institut, d'aquí els meus intents per recuperar la seva activitat en el que concernia a aquest camp.

El 1994, defensava al I Congrés de Música a Catalunya el paper de la UAB en aquest sentit, exposant-hi l'ideari i la labor duta a terme primer pel CDM (1973-1979) i després per l'IUDIM (1980-1993), expressant-hi en veu alta, davant la discrepància d'alguns, l'esperança de reprendre la vocació patrimonial de l'Institut: «creiem que ja és hora de poder iniciar la col·lecció “Fontes Musicæ Cataloniæ” amb l'edició dels catàlegs dels arxius musicals de Catalunya».⁵⁸ De fet, encara mantenia viva l'esperança de donar compliment a aquell projecte amb el qual havíem somiat plegats i que, després de tants anys, encara no havíem acomplert. Per això, quan al desembre de 2006, Francesc Bonastre em va demanar formalment que acabés la catalogació del fons de Canet de Mar —s'hi trobava compromès arran de la concessió, el 2004, de la III Beca Bonal—,⁵⁹ em va faltar temps per posar-m'hi!

En aquells moments treballava en la confecció del catàleg del Sant Esperit de Terrassa, i vaig idear la manera de vincular l'Institut amb el nou projecte IFMuC, que havia endegat al Departament d'Art de la UAB el 2001, amb la complicitat del professor Jordi Rifé i dels estudiants de les assignatures «Patrimoni musical» i «Arxivística musical», amb el qual, i fins aquell moment, havíem intervingut en 28 fons musicals.⁶⁰ El meu propòsit per dur-ho a terme era aconseguir la complicitat de l'Institut, en mans de la RACBASJ, mitjançant la signatura d'un conveni de coedició amb la Subdirecció General d'Arxius del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, la institució que patrocinava l'edició dels catàlegs.

58. Josep Maria GREGORI, «La catalogació dels arxius musicals de Catalunya, una de les línies de recerca de l'IDIM de la UAB», a *I Congrés de Música a Catalunya*, Barcelona, Consell Català de la Música, 1994, p. 863-865.

59. El 31 de maig de 2004 es concedí la IIIa Beca a l'equip format per Francesc Bonastre, Francesc Cortès i Maria Teresa Ximenes pel projecte titulat «Catalogació i estudi de l'arxiu musical de Canet».

60. Josep Maria GREGORI I CIFRÉ i Jordi RIFÉ I SANTALÓ, «Els fons musicals de Catalunya: estat de la qüestió», *Recerca Musicològica*, XVI (2006), p. 219-239. El títol del quart apartat era prou eloqüent al respecte: «Inventari dels fons musicals de Catalunya: el projecte dels equips de patrimoni de la UAB, sota els auspicis de l'Institut de Musicologia Josep Ricart i Matas de la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi».

El conveni no es va arribar a signar mai, però l'acord verbal era un fet, de tal manera que en els crèdits de l'edició del primer volum de la col·lecció IFMuC vam acordar fer-hi constar els logos de l'Institut i de la RACBASJ. Aquell primer catàleg, dedicat a la catedral basílica del Sant Esperit de Terrassa, va veure la llum durant la primavera de 2007 i anava precedit d'un prefaci de Francesc Bonastre on ofería la seva visió sintètica sobre «la tasca de recuperació del patrimoni musical de Catalunya».⁶¹

Això no obstant, la redacció del darrer conveni de col·laboració entre l'Institut i la RACBSJ no va incloure el que havíem acordat al respecte, abans de l'edició del catàleg de Terrassa. Ara, a la llum dels esdeveniments que van marcar els darrers anys de vida de Francesc Bonastre, atribueixo aquella absència als símptomes de la seva malaltia.⁶²

Entre el febrer de 2007 i el maig de 2008, amb l'ajut inestimable d'Andreu Guinart i Verdaguer, un dels darrers becaris de l'Institut, vam completar la catalogació i l'ordenació definitives del fons canetenc. L'estiu de 2009 encara vam tenir el goig de presentar, conjuntament amb Francesc Bonastre, els dos volums d'aquell catàleg que havíem endegat plegats el 1978, durant l'època en què la creació de l'IUDIM començava a esdevenir una realitat.⁶³

Dos anys abans del seu traspàs i en ple declivi a causa de la seva malaltia degenerativa, Francesc Bonastre encara va poder veure completada l'edició del catàleg del fons musical de la catedral de Tarragona, una tasca que havíem iniciat en ple desenvolupament del CDM, i que tants maldecaps li va comportar a finals dels anys 1980. Aquella empresa que havíem endegat el 1975 veia acomplerta la seva tasca quaranta anys després, amb la col·laboració de la doctora Montserrat Canela, professora de la Universitat Rovira i Virgili. El juny de 2015, just acabat de publicar, encara vaig tenir el goig d'oferir-li-ho a en Francesc, quan ja es trobava internat en una residència sanitària, com a darrera penyora d'amistat, gratitud i reconeixement.⁶⁴

Francesc Bonastre va traspasar el 20 setembre de 2017. Tanmateix, el llegat de la seva consciència pionera pel que fa a la recuperació del patrimoni musical de

61. Josep Maria GREGORI I CIFRÉ, *Inventaris dels fons musicals de Catalunya. Volum 1: Fons de la catedral-basílica del Sant Esperit de Terrassa*, Barcelona, Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació, 2007, p. v-xi.

62. El 2008 presentava una nova ponència, amb els fruits dels primers anys de treball del projecte IFMuC de la UAB, sense fer ja esment de l'Institut. Cf. Josep Maria GREGORI, «Els inventaris dels fons musicals de Catalunya, el projecte de la UAB per a la recuperació del patrimoni musical», a *Llibre d'actes del 2n Congrés Internacional de Música a Catalunya*, Barcelona, Consell Català de la Música, 2013, p. 621-625.

63. Francesc BONASTRE I BERTRAN i Josep Maria GREGORI I CIFRÉ, amb la col·laboració d'Andreu GUINART i VERDAGUER, *Inventaris dels fons musicals de Catalunya. Volum 2/1, 2/2: Fons de l'església parroquial de Sant Pere i Sant Pau de Canet de Mar*, Barcelona, Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació, 2009.

64. Francesc BONASTRE I BERTRAN, Josep Maria GREGORI I CIFRÉ i Montserrat CANELA I GRAU, *Inventaris dels fons musicals de Catalunya. Volum 8: Fons de la catedral de Tarragona*, Bellaterra, Servei de Publicacions de la UAB, 2015.

Catalunya segueixen ben viu en la labor de catalogació dels fons musicals catalans, que duem a terme des de la UAB.⁶⁵ Tot i l'absència de Francesc Bonastre i la desaparició de l'Institut, l'IFMuC segueix donant continuació a l'ideari musicològic patrimonial que ens va saber transmetre en el decurs del seu llarg mestratge universitari.

Un dels *leitmotiv* del pensament musical de Francesc Bonastre era considerar que la recerca musicològica està al servei de la música, un plantejament que acostumem a compartir els musicòlegs que també som músics. Ell mateix ho explicitava amb aquestes paraules:

[...] per a mi la musicologia no és una finalitat en ella mateixa, és un mitjà. La musicologia està al servei de la música [...]. Si estudiem música d'altres èpoques no és simplement per gust o per vici solitari, sinó perquè un intèrpret pugui saber molt més sobre el sentit d'aquella música i pugui tenir més arguments. La musicologia no és cap altra cosa que una ciència al servei de la música. El cicle musicològic, per mi, s'acaba quan la música es fa realitat.⁶⁶

65. Vegeu el web del projecte <http://pagines.uab.cat/ifmuc/ca> i els catàlegs en xarxa a <https://ifmuc.uab.cat>.

66. *Francesc Bonastre - Oriol Martorell*, conversa transcrita per Xavier Febrés, Barcelona, Ajuntament de Barcelona, 1989, col·l. «Diàlegs a Barcelona», núm. 34, p. 59.